

Nr 288

Av herr Högström m. fl., om översyn av reglerna för kommunalt bostadstillägg till folkpension.

(Lika lydande med motion nr 317 i Andra kammaren)

Inledning

I samband med att 1965 års riksdag antog nuvarande förordning om skatteutjämningsbidrag beslöt riksdagen i enlighet med skatteutjämningskommitténs förslag om en sådan ändring i lagen om finansieringen av folkpensioneringen att det skulle ankomma på primärkommunerna att helt bestrida kostnaderna för kommunala bostadstillägg till pensionärer. Flera remissinstanser hade i denna fråga gjort invändningar mot kommitténs förslag. Bl. a. anförde Svenska kommunförbundet följande: »De kommunala bostadstilläggen utgör en del av pensionssystemet och bör därför enligt förbundets mening fastställas med hänsyn till hela samhällets möjligheter att tillgodose folkpensionärernas behov. Överföringen på kommunerna av samtliga kostnader för bostadstilläggen kan komma att leda till att tilläggens storlek i ännu högre grad än nu blir beroende av den enskilda kommunens ekonomiska resurser och antalet folkpensionärer som har möjlighet erhålla inkomstprövade förmåner. Det föreslagna skatteutjämningsystemet innebär en viss utjämning av kommunernas ekonomiska resurser, men även i framtiden kommer att kvarstå så stora ekonomiska olikheter mellan kommunerna, att deras möjligheter att fastställa bostadstillägg avvägda efter behoven i den enskilda kommunen starkt varierar. Enligt Kommunförbundets uppfattning är det inte möjligt att på längre sikt bibehålla de nuvarande reglerna om kommunala bostadstillägg.»

Mot detta anförde departementschefen: »De farhågor som sålunda anförts synes mig vara i hög grad överdrivna. Jag vill framhålla att den av mig förordade utformningen av det allmänna skatteutjämningsystemet innebär en betydligt längre gående utjämning av de ekonomiska olikheterna mellan kommunerna än kommitténs förslag skulle ha kunnat medföra. Genom den långtgående garanti som lämnas varje kommun i fråga om skatteunderlag och skatteutjämningsbidragen för hög utdebitering torde även de i ekonomiskt hänseende eljest sämst ställda kommunerna, bl. a. glesbygds- och avfolkningskommunerna, få förbättrade möjligheter att ge sina pensionärer bostadstillägg. De olikheter i pensionärernas standard som hittills orsakats av bosättningsorten skulle sålunda kunna minskas genom bidrags-

givningen i skatteutjämning syfte.» Vidare erinrade departementschefen om att den pågående reformen av kommunindelningen kan väntas komma att utjämna de ekonomiska olikheterna mellan kommunerna och därmed olikheterna i möjligheterna att bevilja pensionärerna kommunala bostadstillägg.

Utvecklingen

Den kommunala skatteutjämningsreformen har obestriddligen åstadkommit en betydande utjämning av kommunernas skattekraft. Framför allt har den varit av stor betydelse för de skattekraftssvaga glesbygds- och avfolkningskommunerna. Den förmodade effekten av reformen att de tidigare stora skillnaderna i fråga om bostadstilläggens storlek skulle väsentligt minska har dock i stort sett uteblivit. Detta förhållande beror i huvudsak på att andelen pensionärer av kommunernas befolkning varierar i mycket hög grad.

Att skillnaderna beträffande bostadstilläggens storlek alltjämt är stora bekräftas av en sammanställning, som upprättats av Pensionärernas riksorganisation på grundval av uppgifter inhämtade från försäkringskassornas länskontor i början av 1969. Av sammanställningen framgår att bostadstilläggens årsbelopp varierar mellan över 5 000 och under 500 kronor. Dessutom framgår att i Stockholm och i några av dess grannkommuner förekommer ingen som helst maximering av bostadstilläggen. De högsta beviljade bostadstilläggen uppgår till mellan 9 000 och 10 000 kronor per år.

De lägsta tilläggen utgår framför allt i mindre glesbygdskommuner. Exempel härpå kan hämtas från Norrlandslänen. I Västernorrlands län ligger Ramsele kommun lägst med 750 kronor för äkta makar och Sundsvalls stad högst med 5 400 kronor. I Jämtlands län är spannvidden 700—2 400 kronor.

Den pågående nettoutflyttningen i särskilt skogskommunerna, vilken utveckling leder till att andelen pensionärer där blir allt större, kommer med största sannolikhet att konservera nuvarande betydande skillnader i fråga om bostadstilläggens storlek. Redan nu finns det kommuner där andelen pensionärer överstiger 30 procent av den totala befolkningen.

Ekonomiska konsekvenser

Mot bakgrunden av den ovan beskrivna utvecklingen är det uppenbart att kommuner med vikande befolkningsunderlag får allt större svårigheter att tillhandahålla sina invånare en skälig social service. Detta gäller inte minst möjligheterna att genom höjda bostadstillägg tillförsäkra pensionärerna en sådan levnadsstandard, som är vanlig i kommuner med en annan utveckling. Då avfolkningskommunerna inte kan minska sina utgifter i samma takt som invånarantalet sjunker och då vikande befolkningsunderlag påverkar skatteutjämningsbidraget negativt kommer dessutom dessa kommuners ekonomiska förutsättningar att ytterligare försämrast.

Till belysning av dessa förhållanden kan följande jämförelse göras mellan Bjärträ kommun i Västernorrlands län och Järfälla kommun i Stockholms län.

	Bjärträ	Järfälla
Antal invånare 1.1.1970	2 806	46 529
Antal pensionärer	761	1 050
Procentuell andel pensionärer	27,1	2,3
Bostadstillägg för makar, kronor	1 200	max. 5 400
Beräknad kostnad för kommunen år 1970, kronor	480 000	1 100 000
Kostnad per skattekrona	1 : 55	0 : 23
Total kommunal utdebitering 1970, per skatte- krona	22 : 60	21 : 50

Beträffande kostnad per skattekrona har för Bjärträ hänsyn tagits till av staten tillskjutet skatteunderlag.

Bostadskostnaderna

Generellt kan sägas att bostadskostnaderna varierar inom olika delar av landet, men när det gäller hyreskostnader för lägenheter i nybyggda flerfamiljshus är skillnaderna inte nämnvärt stora. Sålunda framgår av Statistiska meddelanden BO 1966: 30 bl. a. att den genomsnittliga bruttohyran för en enrumslägenhet i hyreshus uppfört 1961 eller senare (oktober 1964—september 1965) var 2 782 kronor i de tre största städerna, 2 152 kronor i städer med mer än 40 000 invånare och 2 275 kronor i övriga riket.

Den för många kommuner begränsade möjligheten att utge ett skäligt bostadstillägg har emellertid medfört, att de pensionärer som erhållit lägenheter i flerfamiljshus till s. k. pensionärsbostadshyra har kommit i ett mycket förmånligare läge än de pensionärer, som inte kunnat beredas sådan bostad. Det måste därför vara en angelägen uppgift för kommunerna att genom höjda bostadstillägg göra det möjligt för allt flera pensionärer att efterfråga moderna och lättskötta lägenheter på den allmänna hyresmarknaden. Denna uppgift är angelägen inte minst av det skälet att nuvarande hårda belastning på den öppna åldringsvården därigenom skulle minska.

Slutsatser

Det kan nu konstateras att skatteutjämningsreformen inte medfört likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommunerna att utge skäliga bostadstillägg. Det torde också kunna fastslås att kommunindelningsreformen i detta avseende inte kommer att leda till önskvärd utjämning. Detta innebär att nuvarande standardskillnader kommer att kvarstå om inte nu gällande regler för de kommunala bostadstilläggen ändras. En sådan ändring är angelägen framför allt från jämlikhetssynpunkt. Då såsom tidigare nämnts bostadstilläggen av naturliga skäl är lägsta i kommuner med hög andel pen-

sionärer skulle ett speciellt statsbidrag för detta ändamål till sådana kommuner kunna utgöra en lösning.

Med stöd av det ovan anförda hemställas,

att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsam översyn av reglerna för kommunala bostadstillägg till pensionärer.

Stockholm den 23 januari 1970

Ivar Högström (s)

Otto Stadling (s)

Yngve Nyquist (s)

Erik Svedberg (s)

Paul Jansson (s)

Erik Olsson (s)

Nr 289

Av herr Kaijser, om slopande av inkomstprövningen beträffande änkepension inom folkpensioneringen.

(Lika lydande med motion nr 323 i Andra kammaren)

Under hänvisning till motion nr 113 i första kammaren av herr Kaijser m. fl. och nr 190 i andra kammaren av fröken Wetterström m. fl. om slopande av inkomstprövningen beträffande änkepension inom folkpensioneringen hemställas,

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, riksdagen under punkten B 4 i bilaga 7 till 1970 års statsverksproposition till *Folkpensioner* för budgetåret 1970/71 måtte anslå 7 295 000 000 kronor.

Stockholm den 23 januari 1970

Rolf Kaijser (m)